

УДК 364.27.044.24(043.2)

**Лич О.М.,
Радіонова К.,**

Національний авіаційний університет, Київ

МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ СІМЕЙ

Сім'я – це найперше оточення дитини, це середовище від якого в найбільшій мірі залежить розвиток і формування індивіда як особистості, індивідуальності. Саме в сім'ї людина отримує свій перший соціальний досвід [1, с. 192], однак дитина може зазнавати як позитивний, так і негативний вплив від дитячо-сімейних відносин, що є досить актуальним на сучасному етапі розвитку суспільства.

Сім'я відіграє найбільшу роль у формуванні життєвої позиції, системи цінностей, установок, поглядів, моделі поведінки людини. Сім'я є джерелом формування фізичного, духовного, інтелектуального розвитку особистості. Саме від виховання в сім'ї залежить, якою виросте дитина, адже найбільш значущі фігури для дитини – це її батьки, які є для неї прикладом поведінки.

Будь-яка деформація сім'ї призводить до негативних наслідків у розвитку особистості дитини. Життя в атмосфері невирішених проблем батьків, порушення системи міжособистісних відносин між ними, впливає на свідомість дитини. Діти наслідуючи своїх батьків, неусвідомлено засвоюють їх відносини й емоції. Дослідження багатьох психологів [2, с. 9-13], [3, с. 20-22] показують, що порушення системи міжособистісних відносин і цінностей, цілісності сім'ї, наявність конфліктів чи аморальної поведінки в ній, мають найпотужніший негативний вплив на розвиток особистості дитини, що може призвести до не сформованості моральних норм, до різних форм асоціальної і делінквентної поведінки.

Соціальна невлаштованість батьків, конфлікти між ними призводять до панування в сім'ї психологічної напруги, породжують загострення не тільки подружніх, а й дитячо-батьківських відносин; обмеженість або відсутність необхідних матеріальних благ не дозволяє задовольняти в повній мірі нагальні потреби і це негативно позначається на фізичному і психічному здоров'ї дорослих і дітей, а іноді може призвести до аморальних і асоціальних дій та вчинків членів сім'ї. Педагогічна некомпетентність дорослих веде до порушень психічного і особистісного розвитку дітей [3, с. 20-24].

II Міжнародна науково-практична конференція ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Моральні норми, правила поведінки, притаманні в суспільстві передаються з покоління в покоління, благополучна атмосфера в сім'ї забезпечує порядок та стабільність в державі.

В сучасному суспільстві спостерігаються несприятливі умови існування сім'ї, зростає кількість нестабільних шлюбів, неповних сімей, родин, де присутнє насилля, спостерігається значна кількість дітей позбавлених батьківського піклування [5, с. 19].

Можна зробити висновок, що з кожним роком збільшується кількість неблагополучних сімей. Зростання цих показників вимагає проведення соціально-психологічної допомоги дітям з неблагополучних сімей для запобігання асоціальної поведінки, тобто дій та вчинків, що суперечать існуючим у даному суспільстві культурним нормам, соціальним правилам та обов'язкам, делінквентної, злочинної поведінки, запобіганню дитячому алкоголізму, наркоманії.

Під поняттям «неблагополучної сім'ї» прийнято розуміти таку родину, в якій порушена структура, знецінюються або ігноруються основні сімейні функції, є явні або приховані дефекти виховання, в результаті чого з'являються «важкі» діти. Дослідженням цього питання займалися як вітчизняні, так і закордонні вчені, які у своїх працях висвітлювали питання сімейних відносин, неблагополуччя сім'ї та принципи сімейної та дитячої терапії (М. І. Буянов, Н. Ф. Дівіцина, Г. П. Разуміхіна, В. В. Ткачова, Т. І. Шульга, Ю. В. Василькова, Т. І. Гончарова, А. Я. Варга, І. В. Грибенніков, Ч. Шеффер).

Ознаками сімейного неблагополуччя слід вважати[4, с. 3-5], [6, с. 281]:

- конфлікт між батьками;
- розлучення батьків (виникає неповна сім'я, яка може бути й загалом благополучною, але це потребує значних зусиль);
- зловживання психоактивними речовинами (алкоголь, наркотики), аморальна та протиправна поведінка членів сім'ї;
- психічні чи інші тяжкі та тривалі хвороби, інвалідність;
- бідність, низький культурний рівень, насильство, що створюють труднощі для позитивного спілкування та життєзабезпечення родини;
- аморальна або асоціальна поведінка батьків;
- педагогічна безграмотність батьків.

Тому постає актуальним питання пошуку ефективних методів соціально-психологічної допомоги дітям з неблагополучних сімей, які ми продовжуємо аналізувати на наступному етапі нашого дослідження.

Отже, ми дійшли висновку, що родина може виступати як джерело формування позитивного соціального досвіду, так і бути джерелом деформації особистості. Тому залишається актуальним питання типів неблагополучних

**II Міжнародна науково-практична конференція
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

сімей, як відображається сімейне неблагополуччя на дитині і головне, вибір найбільш дієвих форм та методів роботи з «неблагополучними» дітьми або з дітьми з «неблагополучних сімей».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бордовская Н. В. Педагогика: [учебник для вузов] / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб : Издательство. «Питер», 2000. – 304 с.
2. Буянов М. И. Ребенок из неблагополучной семьи: Записки детского психиатра / М. И. Буянова. – М. : Просвещение, 1988. – 154 с.
3. Реан А. А. Психология личности / А. А. Реан. – СПб. : Питер, 2013. – 288 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
4. Целуйко В. М. Психологія неблагополучної сім'ї / В. М. Целуйко. – М : Владос-Прес, 2006. – 271 с.
5. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. – К. : ТОВ «Основа-Принт», 2009. – 248 с.
6. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи: Навчальний посібник / В. М. Шахрай. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 464 с.

УДК 159.923(043.2)

Лукашенко М.Ю.,
Національна академія внутрішніх справ, Київ

**ВИКОРИСТАННЯ ІМПРЕСИВНИХ ПРОЕКТИВНИХ
МЕТОДИК В ДОСЛІДЖЕННІ ОСОБИСТОСТІ
ПРАЦІВНИКА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

У зв'язку із зростаючою потребою в прикладних психологічних дослідженнях особистості, проєктивні методи стали широко використовуватися в різних галузях психологічної практики. Актуальним є питання дослідження особистості за допомогою проєктивного методу, який є діагностичним прийомом та надає більш ефективне дослідження психологічних процесів проєкції. Особливого значення проєктивний метод набуває у діагностиці індивідуально – психологічних особливостей. Проблема емоційно-психічного розвитку є однією із актуальних нині, зокрема, й з огляду на розмаїття психологічних проблем, та тих проблем, які виникають.

Аналіз літератури свідчить, що вже більше півстоліття спостерігається стійкий інтерес психологів до проєктивної діагностики. Різні проєктивні